
СТАТИИ

ПОДЛЕЖАТ ЛИ НА ОТМЯНА ПО РЕДА НА ЧЛ. 303 И СЛ. ГПК ВЛЕЗЛИТЕ В СИЛА ПОСТАНОВЛЕНИЯ ПО ЧЛ. 496, АЛ. 1 ГПК ЗА ВЪЗЛАГАНЕ НА НЕДВИЖИМИ ИМОТИ

*Таня Градинарова**

1. Постановка на проблема

1. В развитието на института на отмяната на влезли в сила решения, отнесена в нашето процесуално законодателство по историко-правни съображения¹ към компетентността на Върховния касационен съд (ВКС), се наблюдава стабилност. Отмяната по чл. 303 и сл. ГПК, регламентирана както с отменения, така и с действащия процесуален кодекс, е уредена като **самостоятелен процесуален способ за защита срещу влезли в сила неправилни съдебни решения, когато порокът им се състои в някое от изрично посочените в разпоредбата основания**. Последователна е и съдебната практика по прилагането на способа при действието на ГПК (отм.), изразена в два основни акта с тълкувателен характер на Върховния съд (ВС) – Постановление № 2/29.09.1977 г. по гр. д. № 1/1977 г. на Пленума на ВС за обобщаване на практиката на съдилищата по отмяната на влезли в сила решения² и Тълкува-

* Доцент по граждански процес в Юридическия факултет на Университета за национално и световно стопанство, доктор по право, адвокат от София.

¹ За развитието на института на отмяната на влезли в сила решения при действието на Закона за гражданското съдопроизводство вж. **Абрашев, П.** Гражданско съдопроизводство (лекции). Т. III. С.: Царска придворна печатница, 1918, 84–137, както и **Силяновски, Д.** Гражданско съдопроизводство. Т. III: Обжалване на решенията и определенията. Особени производства. С.: Печ. „Художник“, 1943, 65–79.

² В: Сборник Постановления и тълкувателни решения на Върховния съд на НР България по граждански дела 1953–1979. С., 1982, 349–355.

телно решение № 138/01.12.1967 г. по гр. д. № 106/1967 г. на Общото събрание на Гражданската колегия на ВС.³

2. Като характеристика на разглеждания способ в процесуалната ни литература винаги се е изтъквало, че отмяната представлява **самостоятелно съдебно производство**.⁴ Чрез нея се атакува влязло в сила решение, т.е. краен продукт, резултат на приключило исково производство. С това се свързва друг отличителен белег на способа – **неговата извънинстанционност**. Отмяната стои извън уредената от законодателя триинстанционна система на разглеждане на гражданските и търговските спорове, но се развива като производство пред правораздавателен орган, т.е. орган, включен в същата система. Целта на производството по чл. 303 и сл. ГПК е да се въздейства **върху формираната неправилно сила на пресъдено нещо на съдебното решение**, когато това се дължи на изчерпателно посочените в разпоредбата причини, и да бъде възобновено инстанционното разглеждане на делото. Тази характеристика на способа се възприема и от съдебната практика, която определя отменителното производство като *самостоятелно и извънинстанционно с предмет съдебен акт, резултат на приключил спор*.⁵

3. Въпреки стабилността в правната уредба на отменителното производство по глава 24 ГПК, съхранената същност на института и незначителните, по-скоро редакционни промени в конкретните основания за отмяна в периода след влизане в сила на действащия ГПК се създаде противоречива съдебна практика на състави на ВКС по 13 дискуссионни въпроса в обхвата на способа. За

³ Пак там, 357–359.

⁴ Това е преобладаващото схващане в процесуалната ни литература. То се поддържа от проф. Живко Сталев във всички издания на неговия учебен курс – вж. напр. **Сталев, Ж.** *Българско гражданско процесуално право*. 5. изд. С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 1994, с. 492, както и **Сталев, Ж.** *Българско гражданско процесуално право*. 7. изд. С.: Сиела, 2001, с. 541. В същия смисъл е и становището на проф. Анелия Мингова – вж. **Мингова, А.** – В: **Сталев, Ж., А. Мингова, О. Стамболиев, В. Попова, Р. Иванова.** *Българско гражданско процесуално право*. 10. изд. С.: Сиела, 2020, с. 706, както и **Мингова, А.** „Предмет на делото“ в производството за отмяна на влезли в сила решения по ГПК. – *Норма*, 2015, № 4, 35–36. В обратен смисъл и изолирано е схващането на проф. Любен Корнезов, който определя отмяната като *част, фаза, стадий от исково производство* – вж. **Корнезов, Л.** *Гражданско съдопроизводство*. Том първи. С.: Софи-Р, 2009, 919–920.

⁵ Вж. мотивите по т. 3 на **Тълкувателно решение № 7/2014 от 31.07.2017 г. по тълк. д. № 7/2014 г. на ОСГТК на ВКС**.

уеднаквяването ѝ беше постановено **Тълкувателно решение № 7/2014 от 31.07.2017 г. по тълк. д. № 7/2014 г. на Общото събрание на Гражданската и Търговската колегия (ОСГТК)** на ВКС, което препотвърди и доразви постановките на Постановление № 2/29.09.1977 г. по гр. д. № 1/1977 г. на Пленума на ВС. Част от произнасянията в новия тълкувателен акт са посветени на обсега на способа – подлежащите на отмяна актове (т. 3, 4 и 6 от него). С възприетата постановка по т. 3 на тълкувателното решение се утвърди становището, че решенията на окръжния съд, постановени по жалби срещу действията на съдебния изпълнител, **не подлежат на отмяна по реда на глава 24 ГПК**, защото приложното поле на отмяната като процесуален способ на защита е ограничено до определен кръг съдебни постановления – *влезли в сила решения, ползващи се със сила на пресъдено нещо в трите ѝ основни проявления*. С основание мнозинството от съдиите на ОСГТК на ВКС прие, че съдебните решения, постановявани в производство по обжалване на действията и на отказите на съдебния изпълнител, поражда правна последица, която не покрива съдържанието на силата на пресъдено нещо, и затова не подлежат на отмяна по чл. 303 и сл. ГПК. В практиката си след приемане на тълкувателния акт ВКС последователно отстоява възприетата постановка по т. 3 от него.⁶

4. Още преди постановяване на **Тълкувателно решение № 7/2014 от 31.07.2017 г. по тълк. д. № 7/2014 г. на ОСГТК на ВКС** се създаде противоречива практика между състави на ВКС по въпроса дали **влязлото в сила постановление за възлагане на имот, с което приключва производството по публичната му продан, се включва в обхвата на подлежащите на отмяна по глава 24 ГПК актове**. Преобладаваха съдебните решения, в които се приемаше, че производство за отмяна по чл. 303 и сл. ГПК спрямо този акт на съдебния изпълнител е допустимо.⁷ Този въпрос не беше поставен в рамките на тълкувателно дело

⁶ Вж. определение № 67/07.03.2018 г. по т. д. № 476/2018 г. на ВКС, I т. о.; определение № 273/19.09.2019 г. по т. д. № 2063/2019 г. на ВКС, II т. о.; определение № 12/09.01.2019 г. по гр. д. № 64/2019 г. на ВКС, IV г. о.

⁷ Така решение № 209/27.02.2015 г. по т. д. № 92/2014 г. на ВКС, I т. о.; решение № 65/08.07.2014 г. по т. д. № 3790/2013 г. на ВКС, I т. о.; решение № 46/18.03.2014 г. по гр. д. № 3732/2013 г. на ВКС, III г. о.; решение № 209/27.02.2015 г. по т. д. № 92/2014 г. на ВКС, I т. о.; решение № 131/23.02.2015 г. по т. д. № 3075/2015 г. на ВКС, II т. о.; решение

№ 7/2014 г. Възприетата тълкувателна постановка по т. 3 от **Тълкувателно решение № 7/2014 от 31.07.2017 г. по тълк. д. № 7/2014 г. на ОСГТК на ВКС** за недопустимост на отмяната спрямо съдебните решения, постановявани в контролно-отменителното производство по обжалване на действията и на отказите на съдебния изпълнител, и изложените аргументи не успяха да преодолеят противоречивата съдебна практика по въпроса подлежи ли на отмяна влязлото в сила постановление за възлагане. Така **едва три години след постановяването на тълкувателния акт** с разпореждане на председателя на ВКС от 30.11.2020 г. е образувано **тълк. д. № 6/2020 г.** пред ОСГТК на ВКС по предложение на заместниците на председателя на ВКС и ръководители на Гражданската и Търговската колегия поради констатирана противоречива практика по въпроса ***Подлежат ли на отмяна по реда на чл. 303 и сл. ГПК влезлите в сила постановления по чл. 496, ал. 1 ГПК за възлагане на недвижими имоти?***

5. Тази статия има за цел анализ и коментар по поставения на вниманието на съдиите от ОСГТК на ВКС спорен въпрос за допустимостта на отмяната спрямо влязлото в сила постановление за възлагане през призмата на възприетите тълкувателни постановки за подлежащите на отмяна актове в **Тълкувателно решение № 7/2014 от 31.07.2017 г. по тълк. д. № 7/2014 г. на ОСГТК на ВКС**. Поставеният в рамките на тълк. д. № 6/2020 г. въпрос за правилното определяне на обхвата на подлежащите на отмяна актове и прилагане на отменителния способ придобива актуално значение предвид характера на касационното обжалване по действащия ГПК като способ за *селективен контрол от ВКС върху решенията на въззивния съд*.⁸ По тази причина отмяната по глава 24 ГПК остава единственият извънinstitutionен способ за контрол от страна на ВКС върху влезли в сила неправилни съдебни актове, който може да бъде иницииран при ограничените отменителни основания, уредени в чл. 303, ал. 1 и чл. 304 ГПК, до който засегнатите страни често прибават.

№ 252/20.12.2016 г. по гр. д. № 3548/2016 г. на ВКС, III г. о.; решение № 142/21.07.2016 г. по т. д. № 872/2016 г. на ВКС, I т. о.

⁸ Така Мингова, А. – В: Сталев, Ж., А. Мингова, О. Стамболиев, В. Попова, Р. Иванова. Цит. съч., с. 587, както и Мингова, А. Последващо задължително тълкуване на приложимо по делото закон в смисъл, различен от възприетия във влязло в сила съдебно решение, не е основание за неговата отмяна. – Норма, 2015, № 1, с. 31.

Различните виждания по поставената проблематика обуславят необходимост от теоретично осветляване, за да бъде осигурена предвидима съдебна практика по прилагане на института и да се гарантират процесуалните права на частноправните субекти чрез защитно-санкционните производства, включени в системата на гражданския процес. Опора за изводите в изложението се търси в анализа на естеството, целите и функциите на отменителния способ, в историческото му развитие, както и в характера на постановлението за възлагане като едностранен властнически акт на съдебния изпълнител.

II. Противоречивата съдебна практика

По постановения за тълкуване въпрос за допустимостта на отмяната спрямо влязлото в сила постановление за възлагане на недвижим имот в практиката на състави на ВКС се поддържат две разнопосочни становища.⁹

1. Според първото от тях съгласно обвързващото тълкуване по т. 3 от **Тълкувателно решение № 7/2014 от 31.07.2017 г. по тълк. д. № 7/2014 г. на ОСГТК на ВКС** на отмяна по чл. 303 и сл. ГПК подлежат само съдебни актове, **които разрешават конкретен материалноправен спор със сила на пресъдено нещо**. Доколкото в тълкувателния акт е прието, че решенията в производството по жалби срещу действия на съдебния изпълнител не подлежат на отмяна, по аргумент за по-силното основание **не подлежат на отмяна по реда на глава 24 ГПК влезлите в сила актове на съдебния изпълнител**, каквото е постановлението за възлагане, тъй като то не формира сила на пресъдено нещо.¹⁰ Изразеното становище е аргументирано от съставите на ВКС, които го поддържат, и с доводи, почерпани от същността на отменителния способ. Така с основание се изтъква, че отмяната е средство за защита от последиците на силата на пресъдено нещо

⁹ Вж. предложението на заместниците на председателя на ВКС и ръководители на Гражданската и Търговската колегия на ВКС за образуване на тълкувателното дело.

¹⁰ В този смисъл: определение № 177/25.04.2019 г. по гр. д. № 1147/2019 г. на ВКС, IV г. о.; определение № 364/09.11.2017 г. по гр. д. № 887/2017 г. на ВКС, III г. о.; определение № 158/11.11.2019 г. по гр. д. № 4044/2019 г. на ВКС, II г. о.; определение № 272/02.11.2017 г. по гр. д. № 1048/2015 г. на ВКС, IV г. о.; определение № 255/20.06.2019 г. по гр. д. № 1536/2019 г. на ВКС, III г. о.

на решението, обвързваща страните с неправилно разрешаване на съществувалия помежду им правен спор. Затова *предмет на молба за отмяна може да бъде само влязло в сила решение, резултат на приключил спор*, какъвто характер постановлението за възлагане на недвижим имот и постановлението за разпределение на суми по изпълнителното дело нямат.¹¹ Като аргумент в подкрепа на изразеното мнение специално се подчертава значението на разпоредбата на чл. 496, ал. 3 ГПК и възможността при необжалвано постановление за възлагане действителността на проданта да бъде оспорвана по исков ред само при нарушаване на чл. 490 ГПК и при невнасяне на цената.¹²

2. Противоположното становище обосновава допустимост на молбата за отмяна срещу влязлото в сила постановление за възлагане с мотива, че то представлява акт, с който *се дава разрешение по материалноправен въпрос, приравнен по правни последици на влязло в сила решение*.¹³ Становището е мотивирано с разбирането за отмяната като крайно средство за защита срещу влезли в сила актове, спрямо които липсва друг път за защита¹⁴, както и с **решение № 90/01.11.1972 г. на ОСГК на ВС**, според което действията на съдебния изпълнител във връзка с публичната продан на имот, включително и постановлението за възлагане, могат да бъдат атакувани по реда на отмяната при наличие на основанията за това. В част от съдебните актове на ВКС това решение се възприема като решение с тълкувателен характер.¹⁵ Поддържа се, че защитата срещу постановлението за възлагане не може да бъде ограничена само до текстовете на чл. 435, ал. 3 и чл. 496, ал. 3 ГПК. От тълкуването на чл. 496, ал. 3 ГПК не следва, че допустимостта на отмяната спрямо необжалвано постановление за възлагане е изключена.¹⁶ В решенията си съставите на ВКС изтъкват,

¹¹ Така определение № 250/18.06.2019 г. по гр. д. № 2290/2019 г. на ВКС, IV г. о.

¹² Вж. определение № 458/22.10.2019 г. по ч. гр. д. № 3258/2019 г. на ВКС, IV г. о., както и определение № 250/18.06.2019 г. по гр. д. № 2290/2019 г. на ВКС, IV г. о.

¹³ Така решение № 131/19.02.2020 г. по т. д. № 1803/2018 г. на ВКС, II т. о.

¹⁴ В този смисъл: решение № 300/28.11.2018 г. по т. д. № 1916/2016 г. на ВКС, II т. о.; решение № 69/31.07.2019 г. по т. д. № 3088/2018 г. на ВКС, II т. о.

¹⁵ Вж. определение № 31/12.02.2019 г. по т. д. № 3014/2018 г. на ВКС, I т. о., решение № 115/02.12.2019 г. по гр. д. № 2241/2019 г. на ВКС, II г. о.

¹⁶ Така решение № 115/02.12.2019 г. по гр. д. № 2241/2019 г. на ВКС, II г. о.

че с постановката по т. 3 от Тълкувателно решение № 7/2014 от 31.07.2017 г. по тълк. д. № 7/2014 г. на ОСГТК на ВКС е приета за недопустима отмяната само спрямо решения на окръжния съд, постановени по жалби срещу действия на съдебния изпълнител, но не и спрямо постановления за възлагане на имот.¹⁷

III. Кратък историко-правен преглед

1. Законът за гражданското съдопроизводство (ЗГС) от 1892 г.¹⁸ урежда първообраза на сегашната отмяна по чл. 303 ГПК под наименованието *молба за преглед на решенията*, като я отнася систематично към първата си част, книга трета – за обтържване на решенията, в обща глава с молбата за касация и молбата от неучастващите в делото лица (първообраз на отмяната по чл. 304 ГПК) по примера на руския Устав за гражданско съдопроизводство от 1864 г. Способът за преглед на съдебните актове се схваща като изключително средство за обжалване.¹⁹ Ето защо ЗГС (1892) урежда функционална компетентност по разглеждане на молбата за преглед на висшата инстанция – ВКС, макар по първоизточника му – френския Процесуален кодекс, тя да е отнесена към компетентността на съдилищата, постановили подлежащите на отмяна решения. Според доктрината с молба за преглед е допустимо да се атакува само окончателно решение по същество на делото²⁰, като тя има за своя *крайна цел отмяната на решението не поради допуснати от съда нарушения на закона, а поради несъответствието на решението с ония данни, ония обстоятелства по делото, които съдът не е взел под внимание, понеже са били неизвестни за него и страните*.²¹ Спрямо окончателните определения на съдилищата се допуска молба за касация, като подлежащите на отмяна определения в исковия процес са изброени в чл. 729 ЗГС (1892) – според теорията – неизчерпателно²², а според съдебната практика изброяването е с изчерпателен характер.²³

¹⁷ Вж. решение № 131/19.02.2020 г. по т. д. № 1803/2018 г. на ВКС, II т. о.

¹⁸ Утвърден с Указ № 447 от 15 декември 1891 г., обн., ДВ, бр. 31 от 8 февруари 1892 г.

¹⁹ **Абрашев, П.** Цит. съч., с. 84.

²⁰ Пак там, с. 67 и с. 85.

²¹ Пак там, с. 85.

²² Пак там, 153–154.

²³ Вж. решение № 112/1899 г. и решение № 56/1899 г. на ВКС, I г. о., цит. по **Перфанов, В.** Тълкуванията на Върховния касационен съд от 1880 до 1914 г. по

Доктрината и практиката са единодушни в мнението, че съдебните определения могат да бъдат атакувани чрез молба за касация, като молбата за преглед и молба от трети неучастващи лица не са допустими като способи за защита срещу тях.²⁴ Жалбите срещу изпълнителни действия на съдебния пристав в производството по публична продажба на имот са предмет на уредба в чл. 1052–1055 ЗГС (1892) и подлежат на разглеждане от окръжния съд по местоизпълнението, като засегнатите лица не разполагат с право на касационно обжалване на действията, включени в продажбата.²⁵ Извършената от съдебния пристав публична продажба подлежи на утвърждаване от съда, който се произнася след провеждане на открито съдебно заседание с призоваване на страните с определение (чл. 1026, ал. 3 ЗГС (1892)). В теорията се изтъква, че положението на неизвестност и неопределеност за купувача по продажбата, надлежно внесъл продажната цена, до утвърждаването ѝ от съда не трябва да трае дълго, което налага бързи срокове за произнасяне от съда и стабилност на акта за възлагане на имота.²⁶ Затова законът изисква от съдебния пристав незабавно да изпрати книгата по приключилата продажба на съда, а задължава последния да се произнесе по утвърждаването в кратък срок – не по-късно от 20 дни след получаването на книгата. С изменение на чл. 1026, ал. 3 ЗГС (1892) от 10.04.1912 г. се урежда особен режим на определението по утвърждаване на продажбата – то е окончателно и подлежи само на касационно обжалване в едномесечен срок от постановяването му, като съгласно ал. 4 на разпоредбата ВКС се произнася по такива дела *в най-къс срок*. Целта на законовата промяна и отмяната на въззивното обжалване от 1912 г. е да се постигнат бързина и кратки срокове, в рамките на които купувачът по продажбата да се намира в състояние на неопределеност относно окончателното възлагане.²⁷ Материалните и процесуалните основания за недействителност на публичната продажба са изчерпа-

Закона за гражданското съдопроизводство. С.: Кооперативна печатница „Гутенберг“, 1914, с. 675.

²⁴ Така **Абрашев, П.** Цит. съч., с. 155, както и определение от 25 август 1898 г. на ВКС, II г. о., цит. по **Перфанов, В.** Цит. съч., с. 675.

²⁵ Вж. определение № 6/1911 г. на ВКС, I г. о., както и определение № 17/1912 г. на ВКС, II г. о., цит. по **Перфанов, В.** Цит. съч., с. 676.

²⁶ Така **Абрашев, П.** Цит. съч., с. 536.

²⁷ Пак там, с. 536.

телно уредени в чл. 1035 ЗГС (1892). Съдебната практика на ВКС поддържа становище за стабилност и окончателност на проданта след нейното утвърждаване, като последователно отрича възможността да се нарушават правата върху имота на купувача чрез разширително тълкуване на предвидените в закона основания за нейната недействителност.²⁸

2. При действието на Закона за гражданското съдопроизводство от 1930 г.²⁹ разпоредбите, посветени на отмяната на влязло в сила решение, са пренесени с почти идентично съдържание в чл. 548, ал. 1, пар. 1 и чл. 549 от него. Теорията определя целта на молбата за преглед: *да се отмени влязлото в законна сила решение, т.е. да се възстанови висиящността на процесуалното отношение и открие възможността за постановяване на друго решение по същество на делото.*³⁰ Няма съмнение, че обект на молбата за преглед може да бъде само окончателно съдебно решение. Производството по публична продан се запазва с непроменен характер и ред, като от момента на влизане в сила на определението на съда за утвърждаване настъпват вещноправните ѝ последици.³¹ Както в доктрината³², така и в съдебната практика е безспорно, че макар да проявява такива правни последици, актът, приключващ проданта, **не се ползва със сила на пресъдено нещо**, защото е издаден в производство, което няма за предмет нарушено право, а една констатация за редовност на извършена публична продан.³³ Като проявление на специалната защита на правата на купувача след окончателното възлагане и необходимост от стабилност на проданта процесуалната теория обосновава правното действие на въвода във владение след извършването ѝ спрямо всички³⁴ за раз-

²⁸ Вж. в този смисъл решение № 129/1888 г. на ВКС, I г. о., и решение № 401/1890 г. на ВКС, II г. о., цит. по **Перфанов, В.** Цит. съч., с. 840 и с. 842.

²⁹ Утвърден с указ № 37 от 23 януари 1930 г., обн. в притурка към ДВ, бр. 246 от 1 февруари 1930 г.

³⁰ **Сияляновски, Д.** Цит. съч., с. 65.

³¹ Вж. за тях подробно **Сияляновски, Д.** Гражданско съдопроизводство. Т. IV. Изпълнително производство. С.: Печ. „Идеал“, 1946, 145–146.

³² Пак там, с. 144.

³³ Така решение № 21/1934 г. на ВКС, I г. о., цит. по **Меворах, Н., Д. И. Лиджи.** Закон за гражданското съдопроизводство – текст, библиография, съдебна практика и доктрина. Т. IV. С.: Печ. „П. Р. Славейков“, 1938, с. 585.

³⁴ **Сияляновски, Д.** Гражданско съдопроизводство..., Т. IV, 146–147.

лика от този, основан на влязло в сила решение. Тази теза се споделя и в съдебната практика.³⁵

Анализът на действащата при ЗГС (отм.) уредба на изследвания проблем за допустимостта на отмяната на влязло в сила решение и възможността за атакуване на възлагането след публична продажба, както и практиката на ВКС обосновават извод, че при историческото развитие на института законодателят е уредил **изключителното средство за защита чрез молба за преглед, като е ограничил приложното му поле до влезли в сила съдебни решения, разрешаващи материалноправния спор по същество, за разлика от молбата за касация, допустима спрямо изчерпателно изброени определения, включително определението за утвърждаване на извършена публична продажба**. Стабилизирането на продажбата след нейното утвърждаване, както и необходимостта да бъдат защитени правата на купувача, придобил имота в резултат на приключила продажба, изключват възможността тя да бъде атакувана по друг ред и на други основания за нейната недействителност извън изрично предвидените в закона.

3. С приемането на ГПК (отм.) през 1952 г.³⁶ способът за отмяна на влязло в сила решение е уреден в разпоредбите на чл. 231 до чл. 236, систематично отнесени в неговата част втора „Исково производство“, дял първи, в обща глава заедно с прегледа по реда на надзора³⁷ и отмяната по молба на трето лице, обединени по обект на съдебен контрол – влязло в сила решение. Процесуалната теория определя трите института като **самостоятелни контролно-отменителни производства за защита срещу порочни влезли в сила решения. За разлика от института на прегледа, представляващ форма за упражняване на **съдебен надзор** върху дейността на правораздавателните органи, при отмяната *липсва моментът надзор*³⁸ – тя е уредена като способ за осъществяване на **съдебен контрол** от ВКС върху неправилни влезли в сила решения при изчерпателно посочени основания. Разглеждайки не-**

³⁵ Вж. решение № 670/1937 г. на ВКС, I г. о., цит. по **Меворах, Н., Д. И. Лиджи**. Цит. съч., с. 587.

³⁶ Обн., Известия, бр. 12 от 8 февруари 1952 г.

³⁷ Уреден в глава XXI на ГПК (отм.), чл. 225–230, отменен със ЗИДГПК, обн., ДВ, бр. 124 от 23 декември 1997 г.

³⁸ Така **Яновски, Б.** По проблемите на сезиращите лица и решаващия орган при отмяната поради новооткрити обстоятелства. – Правна мисъл, 1979, № 2, с. 61.

обходимостта изискванията за стабилност и правна сигурност в гражданските правоотношения да бъдат съчетани с отменимостта на влезлите в сила решения, когато те са порочни, процесуалната доктрина изтъква, че **средствата за атакуването им трябва да бъдат ограничени**. Това съчетание може да бъде постигнато чрез ограничаване на: 1) средствата за отмяна на необжалваеми решения; 2) решенията, спрямо които отмяната е допустима; 3) основанията, при които тя може да бъде задвижена; и 4) срока, до изтичането на който тя може да бъде поискана.³⁹

Още през 1953 г. започва практиката ВС в отделни решения да допуска преглед по реда на надзора спрямо необжалвани изпълнителни действия, по-конкретно при публична продажба. Това виждане е критикувано от процесуалната теория като **недопустимо разширяване на подлежащите на преглед актове**⁴⁰ чрез включването в тях на действия на изпълнителен орган, които не проявяват като правна последица сила на пресъдено нещо.⁴¹ Като изтъква особеното укрепване на правата на купувача при продажбата, което настъпва след влизане в сила на постановлението за възлагане, доктрината обосновава становище за **изчерпателен характер на разпоредбата на чл. 384, ал. 3 ГПК (отм.)**⁴², поддържайки, че необжалването на възлагането *санира всички нередовности на публичната продажба* и тя може да бъде оспорвана след влизане в сила на постановлението само по предвидения исков ред и на предвидените две основания.⁴³ Съчетаното тълкуване на правилата на чл. 384, ал. 3 и чл. 330, ал. 3 ГПК (отм.)⁴⁴ за запазване на придобитите от трети лица права дори при прекратяване на изпълнителния процес поради груби нарушения, водещи до неговата незаконност, обосновава извод според теорията за **ясно изразена законодателна воля за стабилитет и настъпване на правна сигурност** на продавача след влизане в сила на постанов-

³⁹ В този смисъл **Сталев, Ж.** – В: **Силяновски, Д., Ж. Сталев.** Граждански процес. Т. I. С.: Наука и изкуство, 1958, с. 527, както и **Сталев, Ж.** Сила на пресъдено нещо в гражданския процес. С.: Наука и изкуство, 1959, 381–382.

⁴⁰ Вж. **Сталев, Ж.** – В: **Силяновски, Д., Ж. Сталев.** Граждански процес..., с. 549, бел. 467.

⁴¹ **Така Сталев, Ж.** Сила на пресъдено нещо..., с. 307, бел. 357.

⁴² Напълно идентичен с чл. 496, ал. 3 ГПК.

⁴³ В този смисъл **Сталев, Ж.** – В: **Силяновски, Д., Ж. Сталев.** Граждански процес. Т. II. С.: Наука и изкуство, 1955, с. 177.

⁴⁴ С идентично на чл. 433, ал. 5 ГПК съдържание.

лението за възлагане, както и за **изключване на възможността придобитите от нея права да бъдат унищожени чрез отмяна на възлагането по реда на прегледа.**⁴⁵ Затова практиката в отделни решения на ВС, с които се отменят придобити от публична продаваема права чрез преглед по реда на надзора въз основа на допуснати по време на провеждането ѝ процесуални нарушения, които не са релевираны чрез обжалване или жалбата е оставена без уважение, се преценява **като неправилна.**

Като основен белег на подлежащите на преглед по реда на надзора актове въз основа на анализ на законовата уредба, процесуалната теория изтъква **силата на пресъдено нещо** на необжалваемото решение на съд или особена юрисдикция. Заедно с това се подчертава, че чрез тълкуване не трябва да се допускат отклонения от законово установеното, защото това е принцип и *крайно положение* за института на прегледа.⁴⁶ Анализирайки постановката по т. 2, б. „е“ от Постановление № 16/18.09.1963 г. на Пленума на ВС за обобщаване на съдебната практика относно прегледа по реда на надзора на влезли в сила решения⁴⁷, при действието на което е прието решение № 90/01.11.1972 г. на ОСГК на ВС, послужило на част от съставите от ВКС като аргумент за допустимост на отмяната спрямо влязло в сила постановление за възлагане, доктрината категорично изтъква, че въпреки възприетото становище от ВС за атакуването им чрез преглед по реда на надзора *въпрос за пораждаване на сила на пресъдено нещо* при актовете на съдебния изпълнител *не стои и въобще не може да стои.*⁴⁸ **Пред изпълнителния орган е изключено да се поставя за разрешаване правен спор за материални граждански права.** В постановлението Пленумът на ВС е приравнил по правен режим действията на съдебния изпълнител, които подлежат на обжалване пред съд, с решенията на съда по жалбите, като е разширил приложното поле на института чрез актове, които не се ползват със сила на пресъдено нещо.⁴⁹ Теорията критикува тази практика с аргумента, че тя не е в хармония със законите

⁴⁵ Така Сталев, Ж. – В: Силяновски, Д., Ж. Сталев. Граждански процес..., Т. II, с. 177.

⁴⁶ Така Яновски, Б. Актове, подлежащи на преглед по реда на надзора по граждански дела. С.: Наука и изкуство, 35–36.

⁴⁷ В: Сборник Постановления и тълкувателни решения..., 1982, 565–569.

⁴⁸ Яновски, Б. Актове..., с. 229.

⁴⁹ Пак там, с. 230.

разпоредби, уреждащи надзорния институт (чл. 225 ГПК (отм.) и чл. 38, ал. 2 ЗУС (отм.), и че не издържа дори при придаване на най-широкия възможен смисъл на понятието *влязъл в сила акт* – на акт, с който приключва спорно производство.⁵⁰ Недостатъкът на възприетата постановка от практиката на ВС за включване в обхвата на прегледа по реда на надзора на действията на съдебния изпълнител и на решенията на съда по жалби срещу тях се корени според доктрината в *недооценяване на ролята на обжалването и недостатъчно точното определяне мястото на този редовен способ за отстраняване пороците на различните видове постановления*.⁵¹

Анализът на възприетите становища в процесуалната доктрина и в практиката на ВС при действието на ГПК (отм.) на изследвания проблем за възможността чрез способа на отмяната да бъде атакувано възлагането след публична продан обосновава извод, че разширяването на обхвата на подлежащите на отмяна актове с включването в тях на действията на съдебния изпълнител при публична продан, възприето в решение № 90/01.11.1972 г. на ОСГК на ВС, е обусловено от постановката по т. 2, б. „е“ от Постановление № 16/18.09.1963 г. на Пленума на ВС, според която освен съдебните актове, с които се решава делото по същество, на преглед по реда на надзора подлежат и други актове, с които се разрешават споровете и за които не съществува друг ред за защита, сред които са *действията на съдебния изпълнител, за които се предвижда обжалване пред народния съд, както и решенията на народния съд по тези жалби*. Прекомерното разширяване на приложното поле на прегледа чрез включване на актове, които не се ползват със сила на пресъдено нещо, е подложено на критика от процесуалната теория, която последователно отстоява становище за стабилизиране на проданта след влизане в сила на постановлението за възлагане, за изрично уредане в чл. 384, ал. 3 ГПК (отм.) на ред и основания за оспорването ѝ с **изчерпателен характер**.

Вижданията както на теорията⁵², така и на съдебната практика на ВС⁵³ за **еднаквост в правния режим и приложимост на**

⁵⁰ Пак там.

⁵¹ Пак там, с. 231.

⁵² Пак там, с. 230.

⁵³ Вж. т. 2, б. „е“ от Постановление № 16/18.09.1963 г. на Пленума на ВС.

прегледа по реда на надзора, съответно отмяната спрямо подлежащите на обжалване действия на съдебния изпълнител и решенията на съда по жалби срещу тях, съвпадат.

IV. Становище по поставения въпрос

За да се отговори на поставения в рамките на тълкувателно дело № 6/2020 г. по описа на ВКС – ОСГТК въпрос дали подлежат на отмяна по реда на чл. 303 и сл. ГПК влезлите в сила постановления по чл. 496, ал. 1 ГПК за възлагане на недвижими имоти, е необходимо да си припомним **същността на способа за отмяна, неговата цел, характера на постановлението за възлагане като едностранен властнически акт на съдебния изпълнител, както и изводите относно белезите на подлежащите на отмяна актове, следващи от анализа на постановките в Тълкувателно решение № 7/2014 от 31.07.2017 г. по тълк. д. № 7/2014 г. на ОСГТК на ВКС.**

1. Самостоятелният способ на отмяната цели да преодолее формирана сила на пресъдено нещо на съдебните решения, за да възстанови висящността на исковото производство. **Институтът не може да бъде разглеждан като краен способ за преодоляване на необжалваемите съдебни постановления, защото това би изменило неговата същност.** Непосредствената цел на отмяната е да бъде **отменено, отстранено влязлото в сила неправилно решение.** Правната последица от отмяната, която се цели, е да бъде **възобновено** инстанционното разглеждане на делото, а не да бъде **преодоляна необжалваемостта на съдебния акт.** Доколкото необжалваемостта е условието, за да се породи най-важната правна последица на решението – неговата сила на пресъдено нещо, защитният способ на отмяната е само косвенно обусловен от необжалваемостта чрез силата на пресъдено нещо. В процесуалната теория е възприето, че способът на отмяната защитава материалното право само опосредствано – чрез защита на потестативното публично право на отмяна, което цели да **заличи порочно формирана сила на пресъдено нещо, постигната в приключилия исков процес.**⁵⁴

2. За разлика от въззивното и касационното обжалване, които могат да бъдат задвижени спрямо трите вида порочни съ-

⁵⁴ Вж. подробно за него **Мингова, А.** – В: „Предмет на делото“ ..., 38–39.

дебни решения, както и прегледът по реда на надзора до отмяната му, **приложното поле на института е специфично и ограничено до неправилно влязло в сила решение, когато тази неправилност се изразява в несъответствие между атакувания съдебен акт и фактическия или доказателствения материал по делото, поради изчерпателно посочени в чл. 303 ГПК причини.**⁵⁵

3. Като първа характерна черта на отменителния способ в процесуалната литература се сочи, че отмяната представлява **самостоятелно защитно съдебно производство.**⁵⁶ Чрез нея се атакува влязло в сила решение, т.е. краен продукт, резултат на приключило исково производство. От този факт произтича и вторият отличителен белег на способа – **неговата извънinstitutionционност.** С формирането на сила на пресъдено нещо между спорещите се постига правен мир, материалното правоотношение се превръща в безспорно установено с произтичащите от това задължения за неговите субекти да съобразят своето бъдещо поведение с влязлото в сила решение (чл. 298, ал. 1 ГПК). Ако след този момент законодателят допуска въздействие върху стабилния съдебен акт, то е само с цел създаване на **допълнителни гаранции** за носителите на субективни права срещу порочно формирана сила на пресъдено нещо, когато това се дължи на **изчерпателно изброени** в чл. 303 и 304 ГПК, съответно в чл. 240, ал. 1 ГПК основания. Отмяната е **правен способ – изключение.**⁵⁷ Тя има изключителен характер като правно уреден път за преодоляване на порочна сила на пресъдено нещо, изчерпателно посочените основания, актовете, спрямо които е допустима, и функционалната подсъдност на ВКС.

4. Анализът на отделните отменителни основания по чл. 303 ГПК води до извод, че при отмяната се атакува **неправилност,**

⁵⁵ Този критерий дава основание на изследователите на института да го определят като *специално извънредно средство за защита срещу влезли в сила решения* – вж. **Стамболиев, О.** Отмяната по чл. 231 ГПК. – Правна мисъл, 1983, № 1, с. 71, както и **Яновски, Б.** Основанията за отмяна по б. „г“, „д“ и „е“ на чл. 231 ГПК. – Социалистическо право, 1967, № 8, с. 56.

⁵⁶ Така **Сталев, Ж.** – В: **Силяновски, Д., Ж. Сталев.** Граждански процес..., Т. I, с. 566; **Мингова, А.** – В: **Сталев, Ж., А. Мингова, О. Стамболиев, В. Попова, Р. Иванов.** Цит. съч., 706–707.

⁵⁷ Вж. така **Абрашев, П.** Цит. съч., 100–101, както и решение № 170/1898 г. на ВКС, I г. о., цит. по **Перфанов, В.** Цит. съч., 648–649.

резултат на обективна непълнота на фактическия или доказателствения материал, която се разкрива впоследствие, а не неправилност поради нарушение на материален и процесуален закон или вследствие на несъответствие на изводите на съда по същество и установеното от събрания доказателствен материал по делото.⁵⁸ Порокът на влязлото в сила решение не е причинен от грешка в правораздавателната дейност на съда, за него няма вина и страната. Отмяната съществува като способ, за да даде възможност на страните да представят новооткрити и други обстоятелства и доказателства, които разколебават фактическата и доказателствената основа на влязлото в сила решение и след изследване от компетентния съд – ВКС, могат да доведат до неговата отмяна. Различните предпоставки на основанията за отмяна се свързват с фактическата и доказателствената основа на атакуваното решение или с нарушено право на защита в производството. С основание в теоретичните изследвания за способа на отмяната като нейна характеристика се подчертава обстоятелството, **че тя е способ за преодоляване на фактическа или доказателствена непълнота, и то способ за продължаване на дейността по попълване на делото с фактически и доказателствен материал**⁵⁹, но при влязло в сила решение със спазване на законовите ограничения за представянето му.

5. Съпоставителният анализ на разпоредбите на чл. 231 и сл. ГПК (отм.) и действащите текстове, посветени на отменителното производство, водят до извод за **непроменено правно естество на способа**. Това дава основание в правната литература да се поддържа аргументираното становище, че създадената съдебна прак-

⁵⁸ При действието на ЗГС (1892) разграничението между молбата за преглед на решенията, идентична с молбата за отмяна и молбата за касация, се извършва въз основа на пороците, които целят да отстранят – чрез молбата за преглед се цели отмянето на решение, засегнато от фактически дефекти, докато предмет на молбата за касация са решения, засегнати от дефекти в тяхната правна страна – вж. **Абрашев, П.** Цит. съч., 84–85. По подобен начин се разграничават способът на прегледа по реда на надзора и отмяната по чл. 231 ГПК (отм.). Докато прегледът е *общото средство*, което се прилага при *закононарушения, възникнали по вина на съда*, отмяната е специален способ и нейните основания не се свързват с такава вина – вж. **Сталев, Ж.** – В: **Силяновски, Д., Ж. Сталев.** Граждански процес..., Т. I, 528–529, както и **Яновски, Б.** Основанията за отмяна..., 56–57. Този разграничителен критерий придобива своята актуалност при действащата уредба на касационното обжалване и засилване на ролята на ВКС като съд по защита на законността.

⁵⁹ Вж. така **Яновски, Б.** По проблемите..., с. 57.

тика при действието на ГПК (отм.) запазва значение за правоприлагането на института.⁶⁰

6. С основния тълкувателен акт, приет при действието на ГПК (отм.) – Постановление № 2/29.09.1977 г. по гр. д. № 1/1977 г. на Пленума на ВС за обобщаване на практиката на съдилищата по отмяната на влезли в сила решения, т. 2, се поддържа, че отмяна е допустима спрямо актове, *които се ползват със сила на пресъдено нещо, т.е. които са задължителни за страните, техните правоприменници и наследници и по които спорните въпроси не могат да бъдат пререшавани* (курсив мой – б. а.). Не подлежат на отмяна актове, за които *законът е предвидил защита по друг ред*. В т. 1 на тълкувателния акт е призната възможността отмяната да бъде прилагана и спрямо съдебни актове, макар те да не се назовават решения, но при условието *с тях да се разрешават спорове за материално право*. Вече констатирахме, че институтът на отмяната, уреден в чл. 231–236 ГПК (отм.), е намерил в разпоредбите на чл. 303–309 ГПК същия нормативен израз с несъществени за същността ѝ законови промени. Това обуславя запазване на действието на постановките в заварената тълкувателна практика на ВС по прилагането му.

7. От анализа на мотивите към постановките в **Тълкувателно решение № 7/2014 от 31.07.2017 г. по тълк. д. № 7/2014 г. на ОСГТК на ВКС** относно белезите на подлежащите на отмяна актове можем да направим следните изводи: 1) приложното поле на отмяната по чл. 303 и сл. ГПК обхваща само *определен кръг съдебни постановления – съдебни решения, ползващи се със сила на пресъдено нещо в трите ѝ основни проявления*; 2) в глава 24 ГПК като подлежащи на отмяна актове изрично са посочени решенията или *съдебни актове със същите процесуални характеристики*; допустимостта на отмяната към други съдебни актове *не може да се обоснове с аргумент за липсата на друго процесуално средство за защита*; 3) отмяната не е *способ за отстраняване на необжалваемостта на съдебните актове, а способ за преодоляване на силата на пресъдено нещо по предмета на решението*, като нейната цел определя приложното ѝ поле – **съдебни решения, формиращи сила на пресъдено нещо по правен спор**. Затова, тъй като не отговарят на тези белези, **не подлежат**

⁶⁰ В този смисъл Мингова, А. – В: Сталев, Ж., А. Мингова, О. Стамболиев, В. Попова, Р. Иванова. Цит. съч., с. 708.

на отмяна решенията на окръжния съд, постановени в производство за обжалване на действията на съдебния изпълнител, влезлите в сила решения в производството по спорна съдебна администрация, както и преграждащите развитието на делото съдебни определения с изключение на определението за прекратяване на делото поради отказ от иска, чиято правна последица е **непререшаемост на правния спор**.⁶¹ Следва да бъдат споделени аргументите на мнозинството на съдиите от ОСГТК на ВКС, с които те въпреки стремежа за разширяване на приложното поле на отмяната осигуриха необходимата приемственост и последователност в тълкувателната практика на върховната ни съдебна инстанция. В теорията с основание се изтъква, че от тях следва общият извод, че на отмяна подлежат влезли в сила окончателни съдебни актове (решения или определения), които разрешават правен спор със сила на пресъдено нещо.⁶²

8. Необжалваните пред съд действия и актове на съдебния изпълнител, включително постановлението за възлагане на имот след публична продан, не формират сила на пресъдено нещо по съществуването на изпълняемото право, предмет на защита в изпълнителното производство. Според възприетото становище по т. 2, б. „е“ от Постановление № 16/18.09.1963 г. на Пленума на ВС при действието на института на прегледа по реда на надзора по ГПК (отм.) те могат да бъдат атакувани по реда на извънредния способ. В резултат на приетото разбиране в постановлението на ВС съдебната практика по ГПК (отм.) разширява приложното поле на отмяната на влезли в сила решения и спрямо тези действия на съдебния изпълнител, които не са били обжалвани пред съд, но за които *не съществува друг път на защита, когато те са засегнати от тежки пороци, освен реда на надзора или реда на отмяната, когато са налице условията на чл. 231 ГПК*.⁶³ Тези

⁶¹ За съдържанието на силата на пресъдено нещо при отказа от иск, както и за средствата за атакуване на пороците в него вж. подробно **Мингова, А.** Отказът от иск. С.: УИ „Св. Климент Охридски“, 1995, с. 186 и 233–241.

⁶² Така **Мингова, А.** – В: **Сталев, Ж., А. Мингова, О. Стамболиев, В. Попова, Р. Иванова.** Цит. съч., с. 708.

⁶³ Вж. решение № 2905–56–IV, сб. 560, както и решение № 692–86–IV, сб. 265; обратното – че определенията на съда по жалба срещу действия на съдебния изпълнител не подлежат на преглед при действието на ЗГС (1930), се признава в решение № 692–45–III г. о. на ВКС, цит. по **Сталев, Ж., М. Андреев.** ЗГС със синтез на юриспруденцията, С., 1946, с. 405.

мотиви, които са резултат на прилагане по аналогия към отмяната на обобщените указания на Пленума на ВС относно подлежащите на преглед актове, се поддържат в **решение № 90/01.11.1972 г. на ОСГК на ВС**, цитирано в част от съдебните решения, формирали противоречивата съдебна практика на ВКС по поставения по тълкувателното дело въпрос.

9. Решение № 90/01.11.1972 г. на ОСГК на ВС не е с тълкувателен характер. То е постановено по предложение на председателя на ВС за преглед по реда на надзора на решение на състав на ВС, I г. о., с твърдение за неговата недопустимост, което съгласно чл. 227 ГПК (отм.), ред. 1952 г., е подлежало на разглеждане от Общото събрание на гражданските отделения на ВС. Възприетото в него становище **е по конкретното дело и за конкретното предложение за преглед**, без да разкрива характеристиките на обвързващо тълкуване. Трябва да се подчертае, че **решението е постановено преди основния тълкувателен акт за обобщаване на съдебната практика по отмяната на влезли в сила решения** – Постановление № 2/29.09.1977 г. по гр. д. № 1/1977 г. на Пленума на ВС, в който са изведени белезите на подлежащите на отмяна актове, препотвърдени от постановките на **Тълкувателно решение № 7/2014 от 31.07.2017 г. по тълк. д. № 7/2014 г. на ОСГК на ВКС**. Постановлението на съдебния изпълнител за възлагане на недвижим имот след провеждане на публична продажба не показва тези белези. Ето защо **решение № 90/01.11.1972 г. на ОСГК на ВС** не би могло да служи за обобщаващи правни изводи относно допустимостта на отмяната спрямо окончателния акт на изпълнителния орган в производството по публична продажба, още по-малко за преодоляване на изведените в тълкувателната практика на ВС и потвърдени от актуалния тълкувателен акт по отмяната на влязло в сила решение на ВКС постановки за същностните белези на подлежащите на атакуване чрез способа съдебни актове.

10. Ако при действието на прегледа по реда на надзора са съществували известни аргументи за прилагане на института спрямо действия на съдебния изпълнител (напр. осъществяване на функции на върховен съдебен надзор, гарантиране на еднаквото приложение на процесуалния закон чрез разглеждане на делата, образувани по реда на прегледа, и др.), то при отмяната на влязло в сила решение **поради качествените разлики на двата способа те не са били налице**. По тези причини процесуалната доктрина

последователно отрича възможността чрез отмяна да бъдат атакувани **обжалваемите действия на съдебния изпълнител поради липса на формирана сила на пресъдено нещо.**⁶⁴ В мотивите на Тълкувателно решение № 3/12.07.2005 г. по тълк. д. № 3/2005 г. на ОСГК и ТК на ВКС, т. 2, изрично е подчертана разликата между правния характер на актовете на съдебния изпълнител като властнически волеизявления и техните последици с тези на съдебното решение. По тези причини не могат да бъдат приравнени по правни последици съдебното решение, разрешаващо материалноправен спор със сила на пресъдено нещо, и постановлението за възлагане на имот на изпълнителния орган след проведена публична продажба, макар последното да поражда вещноправни последици. С отмяната на института на прегледа по реда на надзора със ЗИДГПК (отм.) от 1997 г. отпада възможността да се прилагат указанията на ВС по аналогия, **особено при качествените разлики между него и касационното обжалване.** Ето защо по мое мнение решенията на състави или на ОСГК на ВС, обосноваващи разширяване на приложното поле на отмяната по чл. 231 ГПК (отм.), съответно чл. 303 ГПК, чрез изразените в загубилото своята релевантност Постановление № 16/18.09.1963 г. на Пленума на ВС, не запазват своята актуалност при действащия ГПК. Затова намирам, че позоваването в част от съдебните решения, формирали противоречивата съдебна практика по поставения въпрос, на възприетото становище в решение № 90/01.11.1972 г. на ОСГК на ВС, постановено по конкретно предложение за преглед по реда на надзора на решение на състав на ВС, не следва да бъде споделено.

11. По правната си природа публичната продажба на недвижими вещи е публичноправен акт – производство⁶⁵ за принудително прехвърляне на право на собственост с частноправни последици. Тя се извършва от съдебния изпълнител като орган, натоварен с публични функции, по силата на специалните правила на изпълнителния способ и включва взаимно обусловена съвкупност от изпълнителни действия, с които започва, развива се и приключва

⁶⁴ Сталев, Ж. Сила на пресъдено нещо..., с. 307; по аргумент и от Мингова, А. Касационно обжалване. С.: Софи-Р, 2003, с. 117.

⁶⁵ Така Сталев, Ж. – В: Силяновски, Д., Ж. Сталев. Граждански процес..., Т. II, с. 181.

производството по публична продан.⁶⁶ Постановлението за възлагане представлява едностранен властнически акт на изпълнителния орган, с който приключва проданта, и поражда вещноправни последици. Последиците му се различават съществено от правните последици на съдебното решение предвид качествените разлики във функциите на изпълнителния и на правораздавателния орган.⁶⁷ Заклучителният акт на проданта не се ползва със сила на пресъдено нещо по изпълняемото право, а възлагането на привиден кредитор не поражда вещноправни последици.⁶⁸ Постановлението не проявява сила на пресъдено нещо и по правото на собственост върху продадения на публична продан чужд имот, като е непротивопоставимо на действителния собственик (чл. 499 ГПК). Затова не може да бъдат споделени доводите в част от съдебните решения, формирали противоречивата практика, че то представлява акт, с който *се дава разрешение по материалноправен въпрос, приравнен по правни последици на влязло в сила решение*.⁶⁹ Всеки акт на съдебния изпълнител, овластен от закона само с публична функция по принудително удовлетворяване на притежателни права, а не с правораздавателна, включително постановлението за възлагане, **не може и няма как да има правни последици, идентични с тези на съдебното решение**. След като в т. 3 на **Тълкувателно решение № 7/2014 от 31.07.2017 г. по тълк. д. № 7/2014 г. ОСГТК на ВКС** възприе становището, че решенията на окръжния съд по жалби срещу действия на съдебния изпълнител пораждат правни последици, които не покриват по съдържание трите основни съставки на силата на пресъдено нещо, то по аргумент за по-силното основание няма как да се твърди, че постановлението за възлагане като акт на съдебния изпълнител разрешава материалноправен въпрос с последици, еднакви по правна природа с тези на съдебното решение. **Предвид изведените от тълкувателния акт белези на акта, подлежащ на отмяна по реда на чл. 303 и сл. ГПК, които не са налице при заклучителния акт на публичната продан, се налага из-**

⁶⁶ Пак там.

⁶⁷ Вж. мотиви по т. 2 на **Тълкувателно решение № 3/12.07.2005 г. по тълк. д. № 3/2005 г. на ОСГК и ТК на ВКС**.

⁶⁸ Вж. т. 1 от **Тълкувателно решение № 4/2017/11.03.2019 г. по тълк. д. № 4/2017 г. на ОСГТК на ВКС**.

⁶⁹ Вж. решение № 131/19.02.2020 г. по т. д. № 1803/2018 г. на ВКС, II т. о.

вод, че не е допустимо той да бъде атакуван по този ред. Това следва и от изискването решенията на окръжния съд, постановени в производството по обжалване на действията на съдебния изпълнител, и неговите актове, сред които е постановлението за възлагане, да бъдат подчинени на еднакъв режим за атакуване чрез изключителния способ на отмяната. Затова напълно оправдано част от актовете на ВКС поддържат необходимост от прилагане по аргумент за по-силното основание на тълкувателната постановка по т. 3 от **Тълкувателно решение № 7/2014 от 31.07.2017 г. по тълк. д. № 7/2014 г. на ОСГТК на ВКС**, като приемат, че влязлото в сила постановление за възлагане не подлежи на отмяна по глава 24 ГПК.⁷⁰ Това е последователна позиция, осигуряваща приемственост и предвидимост в тълкувателната и съдебната практика на ВКС, която следва да бъде подкрепена.

12. Ако допуснем да бъде прилагана отмяната като способ за защита срещу влязло в сила постановление за възлагане с аргументи, че то е *приравнено по правни последици с влязлото в сила решение* и страната няма друг път на защита срещу процесуална незаконност при възлагането, **означава да променим качествено същността на отменителния способ и да го разглеждаме като крайно средство за защита срещу окончателни актове без оглед на техния вид и характер**. Така ще превърнем отмяната в способ за отстраняване на окончателни съдебни и неправораздавателни актове, а не на настъпилата сила на пресъдено нещо по предмета на решението. Това би означавало и възкресяване на постановките на Постановление № 16/18.11.1963 г. на Пленума на ВС и на изразеното в него виждане, че извънредните средства за отмяна са приложими при такива действия и решения, които „влизат в сила“ по разрешения с тях спор без оглед на неговия характер – процесуален или материалноправен, и не могат да бъдат отменени по друг ред. Това би означавало разширяване на приложното поле на отмяната като способ за отстраняване на необжалваеми съдебни решения и преграждащи определения, както и на влезли в сила постановления на съдебния изпълнител (напр. постановлението за определяне на равностойност на движима вещ по чл. 521, ал. 3 ГПК), **както и съществено засягане на стабилитета на влезлите в сила решения и правната сигур-**

⁷⁰ Вж. определение № 177/25.04.2019 г. по гр. д. № 1147/2019 г. на ВКС, IV г. о.; определение № 255/20.06.2019 г. по гр. д. № 1536/2019 г. на ВКС, III г. о.

ност. Напълно основателно в процесуалната доктрина се поддържа, че отмяната на влязло в сила решение не е призвана да замести прегледа по реда на надзора, като нито селективният модел на касация, установен с ГПК, нито ограничаване на приложното поле на касационното обжалване не придават на отмяната универсален характер.⁷¹ Тя е специфично средство за защита с изключителен характер и ограничен обхват, като липсата на друга процесуална възможност за защита не може да я превърне в универсален способ за отстраняване на пороците на всички влезли в сила актове по ГПК. Възприемането на становището за прилагане на отменителния способ спрямо постановлението за възлагане би означавало непоследователност и би довело до ревизиране на постановките на **Тълкувателно решение № 7/2014 от 31.07.2017 г. по тълк. д. № 7/2014 г. на ОСГТК на ВКС** за белезите на подлежащите на отмяна актове, и то едва три години след постановяването му.

13. Допускането на отмяната по чл. 303 и сл. ГПК като защитен способ спрямо влязло в сила постановление за възлагане като акт на съдебния изпълнител би означавало да признаем по аргумент за по-силното основание възможността чрез нея да бъдат атакувани други влезли в сила съдебни актове, каквито са заповедите за изпълнение. Вярно е, че законът в чл. 423 и 424 ГПК урежда две специални средства за защита на длъжника срещу тях, но не всички основания по чл. 303, ал. 1 ГПК са обхванати от тези две особени правила в заповедното производство. Понастоящем трайната практика на ВКС с основание отрича прилагането на отмяната по глава 24 ГПК спрямо влезлите в сила заповеди за изпълнение⁷², но отклонението от възприетите с актуалния тълкувателен акт на ВКС критерии за приложното поле на отменителния способ би породило възможност за прекомерното му разширяване.

14. Известно е, че въведеният с действащия ГПК модел на защита срещу процесуалната законност на изпълнителния процес уреди три вида ограничения: 1) **лимитативно изброени обжал-**

⁷¹ Така Мингова, А. – В: Сталев, Ж., А. Мингова, О. Стамболиев, В. Попова, Р. Иванова. Цит. съч., с. 713.

⁷² Вж. определение № 127/28.05.2020 г. по гр. д. № 1177/2020 г. на ВКС, III г. о.; определение № 44/31.01.2019 г. по гр. д. № 3093/2018 г. на ВКС, III г. о.; определение № 108/09.05.2012 г. по т. д. № 357/2012 г. на ВКС, I т. о.; определение № 449/14.11.2012 г. по гр. д. № 1287/2012 г. на ВКС, IV г. о.

ваеми изпълнителни действия и откази; 2) лимитативно изброяване на легитимираните с право на жалба лица и 3) лимитативно посочени за някои от тях основания за обжалване.⁷³ Легитимацията и основанията за обжалване на постановлението за възлагане по чл. 435, ал. 3 ГПК също са **изчерпателно изброени и не подлежат на разширително тълкуване**. Влязлото в сила постановление за възлагане стабилизира проданта. Въз основа на чл. 384, ал. 3 ГПК (отм.), възпроизведен със същото съдържание в чл. 496, ал. 3 ГПК, доктрината поддържа, че необжалването на възлагането *санира всички нередовности на публичната продан*, като обезпечава стабилност на придобитите от купувача права *срещу евентуални нередовности на изпълнителния процес*.⁷⁴ Такова е и становището на ОСГТК на ВКС, изразено в мотивите по т. 3 на **Тълкувателно решение № 4/2017 от 11.03.2019 г. по тълк. д. № 4/2017 г.**, според които *законодателят е уредил способа за защита срещу влязло в сила постановление за възлагане – исков ред*, като недействителността на публичната продан може да бъде установена чрез иск или чрез възражение на ответника по предявен иск. Ако допуснем извън ограничените основания за обжалване на постановлението за възлагане то да бъде атакувано след влизането му в сила на основанията по чл. 303, ал. 1 ГПК, то основанията за неговото обжалване, уредени в закона, **биха се оказали много потесни в сравнение с тези на изключителния способ**. Правната логика е в обратен смисъл: **основанията за обжалване на съдебни решения са с по-широко приложно поле и обхващат всички пороци за разлика от основанията за атакуване на влязло в сила решение чрез изключителния способ на отмяната по чл. 303 и сл. ГПК**. Това би означавало също да умножим контролните производства по публичната продан, като насърчим процесуално поведение на засегнатите лица да подават както жалби срещу заключителния акт на проданта, така и след влизането му в сила – молби за отмяна. Подобни случаи в практиката на ВКС не са редки.⁷⁵ Не трябва да се забравя и липсата на краен срок при прилага-

⁷³ Вж. мотивите по т. 8 на **Тълкувателно решение № 2/2013 от 26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 г. на ОСГТК на ВКС**.

⁷⁴ Така **Сталев, Ж.** – В: **Силяновски, Д., Ж. Сталев.** Граждански процес..., Т. II, с. 177.

⁷⁵ Вж. решение № 131/23.02.2015 г. по т. д. № 3075/2015 г. на ВКС, II т. о.; решение № 69/31.07.2019 г. по т. д. № 3088/2018 г. на ВКС, II т. о.

не на отменителния способ при повечето от основанията за отмяна (например по чл. 303, ал. 1, т. 1, 4, 5 и 6 ГПК), въведена с действащия процесуален кодекс. Да се допусне отмяна на влязлото в сила постановление за възлагане, би означавало, че то не би се стабилизирало окончателно във времето и резултатът би бил правна несигурност.

V. Заключение

Въз основа на историкоправния преглед по поставения въпрос и последователното прилагане на възприетите с **Тълкувателно решение № 7/2014 от 31.07.2017 г. по тълк. д. № 7/2014 г. на ОСГТК на ВКС** постановки за белезите на подлежащите на отмяна актове намирам за правилно и съобразено с изключителния характер на отмяната като средство за защита срещу влезли в сила решения по същество на материалноправния спор становището в съдебната практика на ВКС, според което **влезлите в сила постановления по чл. 496, ал. 1 ГПК за възлагане на недвижими имоти не подлежат на отмяна по реда на чл. 303 и сл. ГПК.**

Поставя се въпросът какъв би следвало да е процесуалният ред за защита на засегнатите от публична продан лица при нарушаване на техните права. Възможни са **два подхода**: разширяване на обхвата на основанията за обжалване на постановлението за възлагане по чл. 435, ал. 3 ГПК или въвеждане на засилен контрол на съда при обжалване на постановлението за възлагане по образеца на съдебния контрол върху разпределението (чл. 463 ГПК) или постановлението за определяне на равностойността на присъдена изгубена или развалена вещ (чл. 521, ал. 3 ГПК). Процесуалната доктрина отдавна настоява за възприемане на втория подход по важни въпроси на изпълнителния процес, какъвто е законността на публичната продан.⁷⁶ И **двата подхода изискват законодателна намеса**, а не разширяване на приложното поле на изключителния способ на отмяната на влязло в сила решение по тълкувателен път с включването на актове, които не съдържат произнасяне по предмета на материалноправен спор и нямат за правна последица сила на пресъдено нещо.

⁷⁶ Така **Сталев, Ж.** Българско гражданско процесуално право. 3. изд. С.: Наука и изкуство, 1979, с. 676.